

	СИЛАБУС навчальної дисципліни «ОХОРОНА ЗЕМЕЛЬ» Рівень вищої освіти: <u>Перший (бакалаврський)</u> Спеціальність: <u>201 Агрономія</u> Рік навчання: <u>2-й, семестр 4-й</u> Кількість кредитів ECTS: <u>5 кредитів</u> Назва кафедри: <u>Землеробства, ґрунтознавства та агрохімії</u> Мова викладання: <u>українська</u>
Лектор курсу	к.с.-г. н., доц. Шкатула Юрій Миколайович
Контактна інформація лектора (e-mail)	shkatula@vsau.vin.ua

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Навчальна дисципліна «Охорона земель» є вибірковою компонентою ОПІ Агрономія.

Загальний обсяг 150 годин: лекції – 26 годин; практичні заняття – 24 години, самостійна робота – 100 годин.

Формат проведення: лекції, практичні заняття, консультації. Підсумковий контроль – залік.

Під час вивчення дисципліни можуть використовуватись знання, отримані з таких дисциплін: «Ґрунтознавство з основами геології», «Агрометеорологія», «Екологія та агроекологія».

Основні положення навчальної дисципліни можуть застосовуватися при вивченні таких дисциплін: «Землеробство», «Агрохімія», «Рослинництво», «Аграрна політика та земельні відносини».

Призначення навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна «Охорона земель» передбачає збалансоване використання земельного фонду України, збереження та відновлення родючості ґрунтів та їх якісних показників, запобігання деградації ґрунтів внаслідок бойових дій і антропогенного впливу, що потребує контролю за станом родючості ґрунтів, рівнем забруднення їх важкими металами, радіонуклідами, пестицидами та іншими токсикантами, заходи які сприяють раціональному використанню земель та їх рекультивації. Виконання цих завдань можливе лише за умови дотримання закону України «Про охорону земель».

Дисципліна забезпечує підхід до використання земельних ресурсів і базується на науково-обґрунтованому вирішенні проблемних питань ґрунтознавства та землеробства, обумовлює якісне забезпечення

товаровиробників необхідною інформацією для підвищення ефективності виробництва.

Освітня компонента «Охорона земель» спрямована на отримання здобувачами однієї з важливих і універсальних компетентності – запобігання антропогенного пресингу на земельні ресурси і ґрунтовий покрив, який постійно посилюється, що призводить до деградації ґрунтів і земель, негативно відображається на агроекологічному стані навколишнього природного середовища.

Мета вивчення навчальної дисципліни

Охорона земель – одне з головних завдань сучасної державної політики України у сфері землекористування, яке передбачає забезпечення раціонального використання та охорони продуктивних земель на основі екологізації, охорони та захисту землі як складової навколишнього середовища, збереження, примноження і відтворення її продуктивної сили як головного ресурсу.

Завдання вивчення дисципліни

Дисципліна орієнтована на здійснення державного контролю за дотриманням законодавства у сфері охорони земель та екологічно безпечного використання і відновлення порушених земель. Основні завдання передбачають: ознайомлення із станом земельних ресурсів України і світу; ознайомлення з законодавчою та нормативно-правовою базою охорони земель; вивчення причин, що зумовлюють деградацію земель; ознайомлення з наслідками деградації земель для сільського господарства і агроекології; вивчення класифікаційних рівнів деградації ґрунтів та земель; ознайомлення з діагностикою і оцінкою рівнів деградації ґрунтів та земель; ознайомлення з основами моніторингу земель; визначення шляхів мінімізації деградаційних процесів та заходів охорони і збереження земель.

ПЕРЕЛІК КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ, ЯКИХ НАБУВАЄ ЗДОБУВАЧ ПРИ ВИВЧЕННІ ДИСЦИПЛІНИ ВІДПОВІДНО ДО ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач повинен сформувати такі програмні компетентності:

Інтегральна компетентність (ІК):

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми з агрономії, що передбачає застосування теорій та методів відповідної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК 6. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 7. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 9. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних

джерел.

ЗК 11. Прагнення до збереження навколишнього середовища.

Спеціальні (фахові) компетентності (СК):

СК 3. Знання та розуміння основних біологічних і агротехнологічних концепцій, правил і теорій, пов'язаних із вирощуванням сільськогосподарських та інших рослин.

СК 7. Здатність науково обґрунтовано використовувати добрива та засоби захисту рослин з урахуванням їх хімічних і фізичних властивостей та впливу на навколишнє середовище.

СК 9. Здатність управляти комплексними діями або проектами, відповідальність за прийняття рішень у конкретних виробничих умовах.

ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ВІДПОВІДНО ДО ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ

Дисципліна забезпечує програмні результати навчання (ПРН):

ПРН 1. Аналізувати основні етапи і закономірності історичного розвитку для формування громадської позиції.

ПРН 4. Порівнювати та оцінювати сучасні науково-технічні досягнення у галузі агрономії.

ПРН 6. Демонструвати знання й розуміння фундаментальних дисциплін в обсязі, необхідному для володіння відповідними навичками в галузі агрономії.

ПРН 10. Аналізувати та інтегрувати знання із загальної та спеціальної професійної підготовки в обсязі, необхідному для спеціалізованої професійної роботи у галузі агрономії.

ПРН 11. Ініціювати оперативне та доцільне вирішення виробничих проблем відповідно до зональних умов.

Вивчення дисципліни формує у здобувачів вищої освіти соціальні навички (soft skills): комунікативність (реалізується через: метод роботи в парах та групах), робота в команді (реалізується через: метод презентацій), лідерські навички (реалізується через: робота в групах, метод проектів, метод самопрезентації).

ПЛАН ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№ з/п	Назви теми	Форми організації навчання та кількість годин		Самостійна робота, кількість годин
		лекційні заняття	практичні заняття	
1	Охорона земель в Україні та світі	4	4	9
2	Деградація ґрунтів та її наслідки	2	2	9
3	Ерозія ґрунтів і її вплив на стан та якість земель	2	2	9
4	Регламентація охорони земель при здійсненні господарської діяльності	2	2	9
5	Агроекологічний моніторинг, його класифікація	2	2	9
6	Екологічне нормування допустимого антропогенного навантаження на земельні ресурси	2	2	9
7	Адаптивно-ландшафтно агроекологічні системи землеробства	2	2	9
8	Екологізація землеробства в Україні	2	2	9
9	Баланс поживних речовин у ґрунтах України	2	2	9
10	Заходи збереження і підвищення родючості ґрунтів	2	2	9
11	Організаційно-правовий аспект використання та охорони земель	4	2	10
Разом:		26	24	100

Самостійна робота здобувача вищої освіти

Самостійна робота здобувача є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом у вільний від обов'язкових занять час.

Самостійна робота здобувача є одним із способів активного, цілеспрямованого набуття нових для нього знань та умінь. Вона є основою його підготовки як фахівця, забезпечує набуття ним прийомів пізнавальної діяльності, інтерес до творчої роботи, здатність вирішувати наукові та практичні завдання.

Виконання здобувачем самостійної роботи передбачає, за необхідності, отримання консультацій або допомоги відповідного фахівця. Навчальний матеріал навчальної дисципліни, передбачений робочою програмою навчальної дисципліни для засвоєння здобувачем у процесі самостійної роботи, виноситься на поточний і підсумковий контроль поряд з навчальним матеріалом, який опрацьовувався під час аудиторних занять. Організація самостійної роботи здобувачів передбачає: планування обсягу, змісту, завдань, форм і методів контролю самостійної роботи, розробку навчально-методичного забезпечення; виконання здобувачем запланованої самостійної роботи; контроль та оцінювання результатів, їх систематизацію, оцінювання ефективності виконання здобувачем самостійної роботи.

Виконання індивідуального завдання є одним із важливих засобів

підвищення якості підготовки майбутніх спеціалістів, які здатні застосовувати на практиці теоретичні знання, вміння та навички з даної навчальної дисципліни. Підготовка завдання передбачає систематизацію, закріплення, розширення теоретичних і практичних знань із дисципліни та застосування їх у процесі розв'язання конкретних економічних ситуацій, розвиток навичок самостійної роботи й оволодіння методикою дослідження та експерименту, пов'язаних із темою завдання. Індивідуальне завдання передбачає наявність таких елементів наукового дослідження: практичної значущості, комплексного системного підходу до вирішення завдань дослідження, теоретичного використання передової сучасної методології та наукових розробок, наявність елементів творчості, вміння застосовувати сучасні технології.

Індивідуальні завдання здобувач виконує самостійно під керівництвом викладача згідно з індивідуальним навчальним планом.

У випадку реалізації індивідуальної освітньої траєкторії здобувача заняття можуть проводитись за індивідуальним графіком.

Під час роботи над індивідуальними завданнями не допустимо порушення академічної доброчесності. Презентації та виступи мають бути авторськими та оригінальними.

Види самостійної роботи

№ з/п	Вид самостійної роботи	Години	Терміни виконання	Форма та метод контролю
1	Опрацювання лекційного матеріалу за темами	30	Щотижнево	Усне та письмове опитування
2	Підготовка до практичних занять	30	Щотижнево	Усне та письмове опитування
3	Підготовка до контрольних робіт, усного та тестового опитування	30	2 рази в семестр	Усне, тестове та письмове опитування
4	Індивідуальні творчі завдання (виступ для дискусії)	10	Під час проведення практичних робіт протягом семестру)	Виступ з інформацією (презентація, реферат, відео і т. п.)
Разом		100		

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Барвінський А.В., Тихенко Р.В. Оцінка і прогноз якості земель : підруч. для студентів спец. Землеустрій та кадастр. Київ: Медінформ, 2015. 641 с.

2. Управління земельними ресурсами: Кадастрова діяльність та інформаційні системи, Т. 3.: наук. вид. / А.С. Попов, А.О. Луньов, С.Г. Могильний,

Д.Ю. Гавриленко, А.А. Шоломицький. Донецьк: УНІТЕХ, 2014. 445 с.

3. Про охорону земель. Закон України. № 962–IV: Прийнятий 19 червня 2003 року. Офіц. Вісн. 2003. № 29. С. 14–31.

4. Ткачук О. П., Шкатула Ю. М., Тітаренко О. М. Сільськогосподарська екологія: навчальний посібник. Вінниця. ВНАУ. 2020. 542 с.

5. Цицюра Я.Г., Броннікова Л.Ф., Пелех Л.В. Ґрунтовий покрив Вінниччини: генезис, склад, властивості та напрями ефективного використання. Монографія. Вінниця. Нілан-ЛТД. 2017. 52 с.

6. Цицюра Я.Г., Шкатула Ю.М., Забарна Т.А., Пелех Л.В. Інноваційні підходи до фіторе mediaції та фіторекультивуації у сучасних системах землеробства : монографія. Вінниця: ТОВ «Друк». 2022. 1200 с.

7. Шикула М.К., Гнатенко О.Ф., Петренко Л. Р., Капштик М. В. Охорона ґрунтів : підручник. К. Тов. Знання. 2004. 398 с.

Додаткова література

1. Войтків П.С. Технології захисту та відновлення ґрунтів : методичні вказівки для самостійної роботи студентів. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 50 с.

2. Новаковська І. О., Скрипник Л. Р. Еколого-безпечне використання земель авіаційного транспорту: монографія. К.: НАУ, 2020, 212 с.

3. Методи оцінки та прогнозування стану і використання земельних ресурсів : конспект лекцій для здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти за спеціальністю 193 – Геодезія та землеустрій / К. А. Мамонов, О. В. Афанасьєв, С. Г. Нестеренко, В. В. Головачов ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова. 2022. 113 с.

4. Пати́ка В.П., Макаренко Н.А., Моклячук Л.І., Середа Л.П., Шкатула Ю.М. Агроєкологічна оцінка мінеральних добрив та пестицидів. Монографія. К. 2005. 300 с.

5. Сохнич А.Я. Проблеми використання і охорони земель в умовах ринкової економіки. Монографія. Львів. Українські технології. 2002. 252 с.

6. Цицюра Я.Г. Оцінка ґрунтового покриву Вінниччини на придатність до органічного виробництва. *Сільське господарство та лісівництво*. 2020. №16. С. 13–27.

7. Шкатула Ю.М. Агроєкологічне обґрунтування меліоративних заходів щодо покращення стану ґрунтів Калинівського району. *Сільське господарство та лісівництво*. 2019. № 3 (14). С. 220–230.

8. Шкатула Ю.М., Капріца А.О. Якісна оцінка ґрунтів ФГ «ФЛОРА А.А. Тульчинського району. *Сільське господарство та лісівництво*. 2023. № 4 (31). С. 184–197.

9. Шикула М.К., Гнатенко О.Ф., Петренко Л. Р., Капштик М. В. Охорона ґрунтів : підручник. К. Тов. Знання. 2004. 398 с.

10. Купрія́нчик І.П. Науково-методологічні засади формування екологобезпечних аграрних землеволодінь і землекористувань. К.: ФОП Гуляєва В.М., 2021. 380 с.

Інформаційні ресурси

1. Земельні ресурси: охорона та раціональне використання <https://osvita.ua/vnz/reports/ecology/21092/>
2. Використання та охорона земель в Україні <http://library.kr.ua/orhus/zem.html>
3. Концепція обігу земель сільськогосподарського призначення <https://9.agropolit.com/blog/288-kontseptsiiyi-obig-zemel-silskogospodarskogo-priznachennya-klyuchovi-polojennya-dokumentu>
4. Критерії якості земель http://minagro.gov.ua/system/files_0.docx
5. Моніторинг земельних відносин в Україні <https://land.gov.ua/wp-content/uploads/2018/10/monitoring.pdf>
6. Організація використання земельних ресурсів <http://agroua.net/economics/documents/category127/doc-220/>
7. Положення про моніторинг земель <https://zakon.rada.gov.ua/go/661-9>
8. Про порядок консервації земель <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0117-3>
9. Про затвердження Положення про технічний паспорт земельної ділянки <https://ips.ligazakon.net/document/view/REG3530>

СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ ТА ВИМОГИ ДО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У кінці семестру, здобувач вищої освіти може набрати до 60% підсумкової оцінки за виконання всіх видів робіт, що виконуються протягом семестру, до 10% за показники наукової, інноваційної, навчальної, виховної роботи та активності здобувача і до 30% підсумкової оцінки – за результатами підсумкового контролю.

Розподіл балів за видами навчальної діяльності

№ з/п	Вид навчальної діяльності	Бали
Атестація 1		
1	Участь у дискусіях на лекційних заняттях	5
2	Участь у роботі на практичних заняттях	5
3	Виконання самостійної роботи	10
4	Індивідуальні та групові творчі завдання (виконання презентацій, презентації за заданою проблемною тематикою)	10
	Всього за атестацію 1	30
Атестація 2		
5	Участь у дискусіях на лекційних заняттях	5
6	Участь у роботі на практичних заняттях	5
7	Виконання самостійної роботи	10
8	Індивідуальні та групові творчі завдання (виконання гугл-презентації, презентації за заданою проблемною тематикою)	10
	Всього за атестацію 2	30
Показники наукової, інноваційної, навчальної, виховної роботи та активності здобувача		10
Підсумкове тестування		30
Разом		100

Якщо здобувач вищої освіти упродовж семестру за підсумками контрольних заходів набрав (отримав) менше половини максимальної оцінки з навчальної дисципліни (менше 35 балів), то він не допускається до заліку.

Під час виконання навчальних завдань, а також завдань поточних та підсумкових контрольних заходів не допустимо порушення академічної доброчесності. Презентації та виступи мають бути авторськими та оригінальними, інформація про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності – достовірною; у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей мають бути посилання на джерела інформації з дотриманням норм законодавства про авторське право і суміжні права.

Програма навчальної дисципліни передбачає врахування результатів неформальної та інформальної освіти при наявності підтверджуючих документів, як окремі кредити вивчення навчальних дисциплін.

Відповідність шкал оцінок якості засвоєння навчального матеріалу

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою для заліку
90-100	A	зараховано
82-89	B	
75-81	C	
66-74	D	
60-65	E	
35-59	FX	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни